

บทวิทยากร

การให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป (พ.ศ. 2541)

Dental Service of Regional and General Hospital in Extra-official Hour, 1998

คณะผู้วิจัย

โกเมศ วิชชาวุธ* ท.บ.,ส.ม.

Komet Wichawut* D.D.S.,M.P.H.

จารุวัฒน์ บุษราคัมรุหะ* ท.บ.,ส.ม.

Jaruwat Busarakumruha* D.D.S.,M.P.H.

ณัฐริณา รังสินธุ์* พยาบาลศาสตร์

Nattina Rangsin* B.Sc. (nurse)

* กองโรงพยาบาลภูมิภาค
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
กระทรวงสาธารณสุข

Provincial Hospital Division,
Office of Permanent Secretary
Ministry of Public Health

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป สังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2541 ในเรื่องของการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ จำนวนผู้รับบริการ รายได้ของโรงพยาบาล (รายรับจากค่าบริการทันตกรรมหักด้วยค่าตอบแทนบุคลากร) โดยการใช้แบบสอบถามทางไปรษณีย์ มี 2 แบบ คือ สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานทันตกรรมของโรงพยาบาลสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค จำนวน 92 แห่ง ได้รับแบบสอบถามคืนกลับ คิดเป็นร้อยละ 81.5 และสำหรับทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการที่ให้บริการในคลินิกนอกเวลาของโรงพยาบาลดังกล่าว ทั้งหมด 206 คน ได้รับแบบสอบถามคืนกลับคิดเป็นร้อยละ 86.4 ผลการศึกษาพบว่า จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ร้อยละ 76.0 เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ร้อยละ 31.6 เปิดให้บริการมานานกว่า 4 ปี ส่วนใหญ่จ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ที่ให้บริการตามปริมาณงาน (ร้อยละ 71.9) รายได้ของโรงพยาบาลเฉลี่ยต่อชั่วโมงการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ สูงที่สุด คือ 210.19 บาท / คน-ชั่วโมง เมื่อคิดจากการจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณงาน ขณะที่การจ่ายเป็นจำนวน 100 บาทต่อชั่วโมงให้ค่ารายได้เฉลี่ยต่ำสุดคือ 68.82 บาท/ คน-ชั่วโมง ทันตแพทย์ที่ให้บริการนอกเวลา ร้อยละ 92.1 รับเงินพิเศษไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัว มากกว่าร้อยละ 87 มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-9 ปี ร้อยละ 59.6 ให้บริการในวันราชการสัปดาห์ละ 1-2 วัน ร้อยละ 51.7 มีจำนวนผู้มารับบริการ 40-120 รายต่อเดือน และส่วนมาก (ร้อยละ 34.3) มีรายได้จากการปฏิบัติงานระหว่าง 4,001-8,000 บาท

Abstract

An objective of this study was to know the pattern of extra-official hour dental services provided by the dental clinics of regional and general hospitals. It emphasized the payment system to dentist and revenue of the hospitals. Mail questionnaires were used to collect data from heads of the dental care units of all 92 regional and general hospitals, and from dentists working in the extra-official hour clinics of the hospitals (206 dentists). Response rates of the two groups were 81.5% and 86.4% respectively. Results revealed that 76% of the respondents from heads of dental care units had open the dental clinics during the extra-official hours. 31.6% of the hospitals had been carried out the dental services in extra hours for more than 4 years. 71.9% of the hospitals paid the dentist by numbers of dental services. This payment system provided the highest the hospital revenue (dental charge minus personnel remuneration) at 210.19 Baht / person-hour compared with the payment of 100 Baht per hour for dentist, which provided the lowest rate at 68.82 Baht / person-hour. 92% of the respondent dentists working in the extra service hours got the Extra-money for not working in the private clinic or hospital and 87% had been government employed for 1-9 years. 59.6% worked in the extra-hour-clinics for 1-2 days per week. 51.7% had serviced 40-120 patients per month and 34.3% earned 4-8 thousands baht more beyond their salaries.

ความเป็นมา

ในปี พ.ศ.2534 กระทรวงการคลัง ได้อนุมัติให้ปรับอัตราค่าบริการเบิกจ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ และในวันหยุดราชการ⁽¹⁾ ให้จ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ และในวันหยุดราชการ ไม่ต่ำกว่าวันละ 4 ชั่วโมง ดังนี้คือ ทันตแพทย์อัตรา 400 บาท ผู้ช่วยทันตแพทย์อัตรา 180 บาท

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขได้อนุมัติโครงการจัดบริการแก่ผู้ป่วยทั่วไป (โอ.พี.ซี.) นอกเวลาราชการขึ้น^{(2),(3)} ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2535 โดยให้โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ที่มีความพร้อมทั้งด้านกำลังคน ปริมาณงานและสถานะการเงินเปิดให้บริการผู้ป่วยนอกแก่ผู้ป่วยทั่วไปในช่วงเวลาเย็นของวันราชการ และเวลาเช้าของวันหยุดราชการ โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่จำกัดเฉพาะในเวลาราชการ ทั้งยังเป็นการพัฒนาคลินิกประกันสังคมนอกเวลาราชการที่มีอยู่แล้วในโรงพยาบาลบางแห่งเพื่อเป็นการรักษาระดับจำนวนผู้ประกันตนตาม พ.ร.บ. ประกันสังคมที่เลือกโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขไว้ นอกจากนี้ยังทำให้ข้าราชการได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลตามที่ควรจะเป็น และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านสถานที่ เครื่องมือ และกำลังคน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในคลินิกทั่วไปนอกเวลา อาจได้รับค่าตอบแทนจากเงินประกันสังคมหรือเงินบำรุงของโรงพยาบาลอย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่สถานะการเงินของแต่ละโรงพยาบาล

ปี พ.ศ. 2536 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการจ่ายเงินเพิ่มพิเศษสำหรับแพทย์, ทันตแพทย์และเภสัชกร ที่ปฏิบัติงาน

ในสถานบริการสาธารณสุขโดยไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัวหรือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน⁽⁴⁾ สำหรับทันตแพทย์ คนละ 10,000 บาท/เดือน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการลาออกของทันตแพทย์ในกระทรวงสาธารณสุข และได้เชิญชวนให้ทันตแพทย์ที่ประสงค์จะขอรับเงินเพิ่มพิเศษให้ปฏิบัติงานบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ หากสถานบริการสาธารณสุขที่ตนปฏิบัติงานเปิดให้บริการแก่ผู้ป่วยทั่วไป (โอ.พี.ดี.) นอกเวลาราชการ

ปี พ.ศ.2538 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกข้อบังคับกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ของหน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานให้บริการในคลินิกนอกเวลาราชการ⁽⁵⁾ ได้กำหนดให้ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรมได้รับค่าตอบแทนตามคุณภาพและปริมาณงาน แต่รวมกันแล้วเงินค่าตอบแทนที่ได้ต่ำสุดต้องไม่น้อยกว่าอัตราชั่วโมงละ 100 บาท ผู้ช่วยทันตแพทย์ได้ค่าตอบแทนชั่วโมงละ 50 บาท และให้ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติราชการในหน่วยบริการอื่นมาช่วยปฏิบัติงานให้บริการในคลินิกนอกเวลาราชการได้รับค่าตอบแทนตามคุณภาพและปริมาณงาน⁽⁶⁾ เช่นกัน

กลุ่มงานทันตกรรมต่างๆ ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ได้เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ โดยมีรูปแบบการจัดการบริการแตกต่างกันตามสภาพของพื้นที่ การจ่ายค่าตอบแทนแตกต่างกันตามสถานะการเงินของแต่ละโรงพยาบาลที่เปิดดำเนินการ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ปี พ.ศ.2541 นี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ, การจ่ายค่าตอบแทนแก่ทันตแพทย์และรายได้ของโรงพยาบาล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการในโรงพยาบาลสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป สังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนแก่ทันตแพทย์จำนวนผู้รับบริการ รายได้ของโรงพยาบาล (รายรับหักด้วยค่าตอบแทน) และรายรับของทันตแพทย์

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) โดยการใช้แบบสอบถามทางไปรษณีย์ ที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ภายใต้การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านทันตสาธารณสุข มี 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 สำหรับทันตแพทย์หัวหน้ากลุ่มงานทันตกรรมเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโรงพยาบาล ลักษณะการให้บริการทันตกรรมในคลินิกนอกเวลาราชการ จำนวนวันที่ให้บริการ จำนวนทันตแพทย์ วิธีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ทันตแพทย์

แบบที่ 2 สำหรับทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมในคลินิกทันตกรรมนอกเวลาราชการของโรงพยาบาลดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ จำนวนวันที่ให้บริการ วิธีการจ่ายค่าตอบแทน และรายได้ที่ได้รับ

แบบสอบถามทั้งสองแบบส่งไปที่กลุ่มงานทันตกรรมในโรงพยาบาลที่สังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 92 แห่ง ข้อมูลที่ได้รับนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังหัวหน้ากลุ่มงานทันตกรรม ทั้งสิ้น 92 ชุด ได้รับกลับคืนจำนวน 75 ชุด (ร้อยละ 81.5) พบว่า ได้มาจากโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ (มีทันตแพทย์ปฏิบัติงาน 7 คน) โรงพยาบาลศูนย์

และโรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก (มีทันตแพทย์ 5 คน) คิดเป็นร้อยละ 37.3, 32.0 และ 30.7 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มากกว่าร้อยละ 80 มีทันตแพทย์รับเงินเพิ่มพิเศษ ไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัว จำนวน 1-4 คน และที่ไม่มีทันตแพทย์รับเงินเพิ่มพิเศษเพียงร้อยละ 6.7

2. การให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ

2.1 ลักษณะการเปิดบริการ

ร้อยละ 76.0 ของกลุ่มงานทันตกรรมที่ตอบแบบสอบถามกลับคืน มีการเปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ และพบว่าเปิดให้บริการมากกว่า 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.6, เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการมาแล้ว 3-4 ปี ร้อยละ 24.6 ,และ 2-3 ปี ร้อยละ 15.8 (ตารางที่ 1)

เมื่อพิจารณาตามจำนวนวันที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ พบว่า ส่วนใหญ่เปิดให้บริการนอกเวลาราชการในวันราชการทั้ง 5 วัน คิดเป็นร้อยละ 70.2, ให้บริการ 3-4 วัน ร้อยละ 19.3, ให้บริการ 1-2 วัน ร้อยละ 7.0 และเปิดให้บริการเฉพาะวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 3.5 ในจำนวนโรงพยาบาล

บาลที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการในวันราชการทั้ง 5 วัน นั้น ร้อยละ 45 เปิดให้บริการในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ร่วมด้วย (ตารางที่ 2)

2.2 วิธีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ทันตแพทย์

พบว่ามีการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ที่ให้บริการ ตามปริมาณงานมากที่สุด คือ ร้อยละ 71.9 รองลงมาจ่ายค่าตอบแทนชั่วโมงละ 100 บาท ร้อยละ 19.3 และจ่ายค่าตอบแทนแบบอื่นๆ ร้อยละ 8.8

2.3 รายได้ของโรงพยาบาล

รายได้ (รายรับ-รายจ่ายค่าตอบแทน) ของโรงพยาบาลต่อชั่วโมงการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ คิดเป็น คน-ชั่วโมง ที่เท่ากัน จำแนกตามลักษณะการจ่ายค่าตอบแทนให้ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงาน พบว่า วิธีการจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณงานให้ค่ารายได้เฉลี่ยต่อชั่วโมงการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ คือ 210.19 บาท/คน-ชั่วโมง (ต่ำสุด 15.20-สูงสุด 1,182.59 บาท/คน-ชั่วโมง ส่วนการจ่ายค่าตอบแทนในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท โรงพยาบาลจะได้รายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 68.82 บาท/คน-ชั่วโมง (ค่าต่ำสุดที่ -41.04 บาท/คน-ชั่วโมง และค่าสูงสุดที่ 286.61 บาท/คน-ชั่วโมง (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 ร้อยละของโรงพยาบาล จำแนกตามการเปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ
Percentage of hospitals distributed by the Extra-official hour service

โรงพยาบาล	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
การเปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ (75 แห่ง)		
- เปิดให้บริการ	57	76.0
- ไม่เปิดให้บริการ	18	24.0
ระยะเวลาที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ (57 แห่ง)		
- เปิดให้บริการน้อยกว่า 1 ปี	9	15.8
- เปิดให้บริการ 1-2 ปี	7	12.3
- เปิดให้บริการ 2-3 ปี	9	15.8
- เปิดให้บริการ 3-4 ปี	14	24.6
- เปิดให้บริการมากกว่า 4 ปี	18	31.6

ตารางที่ 2 ร้อยละของโรงพยาบาลที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ จำแนกตามจำนวนวันที่เปิดให้บริการต่อสัปดาห์

Percentage of hospitals opened dental clinics in extra-official hours.

โรงพยาบาลที่เปิดให้บริการ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
วันราชการ (57 แห่ง)		
ไม่ได้เปิด (เปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์)	2	3.5
เปิดบริการ 1-2 วัน	4	7.0
เปิดบริการ 3-4 วัน	11	19.3
เปิดบริการทั้ง 5 วัน	40	70.2
วันราชการทั้ง 5 วัน รวมกับวันเสาร์-อาทิตย์ (40 แห่ง)		
ไม่ได้เปิดวันเสาร์-อาทิตย์	13	32.5
เปิดวันเสาร์-อาทิตย์ 1 วัน	9	22.5
เปิดวันเสาร์-อาทิตย์ 2 วัน	18	45.0

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยรายได้*ของโรงพยาบาลต่อการปฏิบัติงานของทันตแพทย์เป็นคน-ชั่วโมง จำแนกตามลักษณะการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์

Mean hospital revenue (per person - hour) distributed by payment system

การจ่ายค่าตอบแทน	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	รายได้ (บาท/ คน-ชั่วโมง)			
			Min	Max	Mean	Std Dev.
ตามปริมาณงาน	41	71.9	15.20	1182.59	210.19	211.84
ชั่วโมงละ 100 บาท	11	19.3	-41.04	286.61	68.62	89.36
แบบอื่นๆ **	5	8.8	63.91	309.82	138.83	99.77

หมายเหตุ

*รายได้ หมายถึง รายรับ-รายจ่าย เมื่อ [ส่วนการจ่ายค่าตอบแทนในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท โรงพยาบาลจะได้รายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 68.62 บาท/คน-ชั่วโมง (ค่าต่ำสุดที่ -41.04 บาท / คน-ชั่วโมงและค่าสูงสุดที่ 286.61 บาท/คน-ชั่วโมง) (ตารางที่ 3)]

รายรับ หมายถึง จำนวนเงินที่โรงพยาบาลเรียกเก็บจากประชาชนที่มารับบริการ ทันตกรรม นอกเวลาราชการ

รายจ่าย หมายถึง จำนวนเงินที่โรงพยาบาลจ่ายเป็นค่าตอบแทนทันตแพทย์ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ทั้งหมดในการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ

****การจ่ายค่าตอบแทนแบบอื่นๆ**

หมายถึงการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ โดยจ่ายค่าปฏิบัติงาน ชั่วโมงละ 100 บาทร่วมกับเงินสมทบอื่น เช่น เงินจากกองทุนประกันสังคมของโรงพยาบาล เป็นต้น

3. ทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ

ทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการทั้งหมด 206 คน ตอบแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 86.4 จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนเป็นทันตแพทย์ที่ปฏิบัติราชการอยู่ในโรงพยาบาลดังกล่าว ร้อยละ 71.3, รับเงินเพิ่มพิเศษไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัว ร้อยละ 92.1, ส่วนมากมีอายุราชการน้อยกว่า 3 ปี (ร้อยละ 52.8), มีอายุราชการ 4-9 ปี (ร้อยละ 34.8) และ มีอายุราชการมากกว่า 30 ปี (ร้อยละ 1.7), ส่วนมาก ร้อยละ 59.6 ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาในวันราชการสัปดาห์ละ 1-2 วัน, จำนวนผู้มารับบริการมีตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 40 รายต่อเดือน ไปจนถึงมากกว่า 160 รายต่อเดือน ส่วนมาก (ร้อยละ

51.7) มีจำนวนผู้มารับบริการอยู่ระหว่าง 41-120 รายต่อเดือน, รายได้ของทันตแพทย์จากการให้บริการนอกเวลาต่อเดือนมีตั้งแต่ น้อยกว่า 4,000 บาทไปจนถึงมากกว่า 16,000 บาท โดยที่ ร้อยละ 34.3 มีรายได้อยู่ระหว่าง 4,001-8,000 บาทต่อเดือน และ ร้อยละ 33.7 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 4,000 บาท (ตารางที่ 4)

บทวิจารณ์

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 76.0 (57 ใน 75 แห่ง) ของกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ได้เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนโรงพยาบาลสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาคทั้งหมดแล้ว (92 แห่ง) จะเห็นได้ว่าโรงพยาบาลที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลา

ตารางที่ 4 ร้อยละของทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ จำแนกตามจำนวนผู้รับบริการ/เดือน และรายได้/เดือน

Percentage of dentists provided dental services in extra-official-hour dental clinics distributed by number of patients and remuneration per month

ทันตแพทย์ที่ให้บริการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้รับบริการต่อเดือน		
น้อยกว่า 40 ราย	43	24.2
41 - 80 ราย	56	31.5
81 - 120 ราย	36	20.2
121 - 160 ราย	16	8.9
มากกว่า 160 ราย	27	15.2
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 4,000 บาท	60	33.7
4,001 - 8,000 บาท	61	34.3
8,001 - 12,000 บาท	35	19.7
12,001 - 16,000 บาท	11	6.2
มากกว่า 16,000 บาท	11	6.2

นั้นมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ทำให้ไม่สามารถที่จะวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่โรงพยาบาลไม่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการได้

แม้ว่าการศึกษาของวรพันธ์ ลิ้มสินธ์โรภาส⁽⁷⁾ เมื่อ พ.ศ.2537 พบว่าผู้รับบริการในคลินิกทันตกรรมนอกเวลาราชการของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัด พิษณุโลก มีความพึงพอใจมาก และส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดให้บริการทุกวันซึ่งจะเป็นการขยายการบริการให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมได้มากขึ้นโดยเฉพาะประชาชนที่ไม่สามารถมารับบริการทันตกรรมในเวลาราชการได้ อาทิเช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานลูกจ้างเอกชนที่มีเวลาปฏิบัติงานในภาคกลางวันที่แน่นอน เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ที่ไม่เปิดบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาพัฒนาโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปดังกล่าวให้มีการเปิดบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนต่อไป

วิธีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ทันตแพทย์พบว่า มีการจ่ายตามปริมาณงานมากที่สุด นอกจากนี้ใช้วิธีจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท และจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ตามแบบอื่นๆ แตกต่างกันไปตามแต่ละโรงพยาบาล เช่น การใช้เงินประกันสังคมของโรงพยาบาลจ่ายสมทบกับค่าตอบแทนในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท และการจ่ายค่าตอบแทนร้อยละ 75 ของค่าตอบแทนตามปริมาณงาน เป็นต้น และเมื่อพิจารณาจากรายได้ของโรงพยาบาลที่คำนวณจากรายรับหักด้วยค่าตอบแทนแล้วพบว่า วิธีการจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณงาน ให้ค่ารายได้เฉลี่ยต่อชั่วโมงการปฏิบัติงานของทันตแพทย์สูงที่สุดคือ 210.19 บาท/คน-ชั่วโมง ซึ่งน่าจะเป็นไปตามหลักการจูงใจ (motivation) ที่ทำให้เกิดปริมาณงานมากกว่า ขณะที่การ

จ่ายค่าตอบแทนในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท จะได้รายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 68.82 บาท / คน-ชั่วโมง ทั้งนี้โรงพยาบาลที่จ่ายค่าตอบแทนในอัตราชั่วโมงละ 100 บาท มี 1 แห่ง ได้เงินรายรับน้อยกว่ารายจ่าย เนื่องจากมีโครงการตรวจสุขภาพข้าราชการ ซึ่งทางโรงพยาบาลจะให้บริการตรวจฟันฟรี ในระหว่างการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ปีละประมาณ 2 เดือน อย่างไรก็ตามยังไม่อาจสรุปได้ว่า ลักษณะการจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณงานทำให้โรงพยาบาลมีผลกำไรเฉลี่ยมากที่สุด เพราะการศึกษานี้กล่าวถึงรายได้เฉลี่ย อันหมายถึงผลต่างของรายรับเฉลี่ยคือจำนวนเงินที่โรงพยาบาลเรียกเก็บได้จากประชาชนที่มารับบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ กับรายจ่ายเฉลี่ยคือจำนวนเงินที่โรงพยาบาลจ่ายเป็นค่าตอบแทนทันตแพทย์ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ทั้งหมด ในการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ เท่านั้น รายจ่ายเฉลี่ยนี้จึงมิใช่ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย (cost per unit) ตามหลักการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นควรต้องมีการศึกษาต่อไปถึงต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยของการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ เพื่อจะได้เห็นภาพถึงความคุ้มค่าในการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปต่อไป

ทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์ที่ปฏิบัติราชการในโรงพยาบาลนั้นๆ (ร้อยละ 71.3) ที่เหลือปฏิบัติราชการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, โรงพยาบาลชุมชน, ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล และอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์ที่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัว (ร้อยละ 92.1) และมากกว่าร้อยละ 87 มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-9 ปี ซึ่งเป็นไปตามแผนปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลด้านสาธารณสุข เรื่องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข⁽⁸⁾ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง

ขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่รับราชการ เพื่อลดปริมาณการสูญเสียทันตแพทย์จากกระทรวงสาธารณสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา รังสิษฐ์⁽⁹⁾ เมื่อ พ.ศ.2539 พบว่าทันตแพทย์คู่สัญญา (อายุราชการน้อยกว่า 3 ปี) ร้อยละ 66 ทำคลินิกพิเศษนอกเวลาราชการ เป็นไปตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุขที่จะให้บริการทางด้านทันตกรรมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ทันตแพทย์อีกด้วย

ทันตแพทย์ที่ให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ร้อยละ 34.3 มีรายได้จากการให้บริการนอกเวลา อยู่ในช่วง 4,001-8,000 บาท / เดือน และ มากกว่าร้อยละ 33.7 มีรายได้น้อยกว่า 4,000 บาท / เดือน ซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับการไปทำงานในภาคเอกชนนอกเวลา ทั้งนี้จะเกิดจากการที่ทันตแพทย์ปฏิบัติงานนอกเวลาในจำนวนน้อยวันต่อสัปดาห์ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อรวมรายได้กับค่าตอบแทนในการไม่ทำเวชปฏิบัติด้วยแล้วก็จะเห็นว่ารายได้ที่ได้รับไม่เกิดความแตกต่างกันจนเกินไปกับการปฏิบัติงานในภาคเอกชน ดังนั้นจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทันตแพทย์ปฏิบัติราชการต่อไปได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. โรงพยาบาลที่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการน่าจะเลือกใช้วิธีการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์ตามปริมาณงาน เนื่องจากสามารถทำให้โรงพยาบาลมีรายได้เฉลี่ยต่อชั่วโมงการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ (คน-ชั่วโมง) มากกว่าแบบอื่นๆ แต่

ทั้งนี้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยของการบริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ตลอดจนถึงประเภทของงานทันตกรรมที่ทันตแพทย์ให้บริการด้วยซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ต่อไปในอนาคต

2. โรงพยาบาลในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาคยังสามารถเปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการเพิ่มขึ้นได้อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในด้านจำนวนแห่งโรงพยาบาล, จำนวนวันที่ให้บริการ และจำนวนทันตแพทย์ที่ให้บริการในแต่ละวัน เพื่อเป็นการขยายบริการให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมได้มากขึ้น ตลอดจนเพื่อให้เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรมีการศึกษาในรายละเอียดมากขึ้นถึงเหตุปัจจัยที่โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ไม่เปิดให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการให้บริการทันตกรรมนอกเวลาราชการ ให้ครอบคลุมประชาชนทั่วไปมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ทันตแพทย์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ ทย. จันทนา อึ้งชูศักดิ์, ทย. สุณี ผลดีเยี่ยม และ ทพ. ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนบทความ ตลอดจนการนำเสนอ และเรียบเรียงข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงการคลัง. หนังสือที่ กค 0502/11878 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2534 เรื่องการปรับอัตราค่าตอบแทน การกำหนดเงินเพิ่มค่าวิชา และเงินเพิ่มพิเศษสำหรับแพทย์สาขาส่งเสริมพิเศษ. 2534 (เอกสารอัดสำเนา)
2. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองโรงพยาบาลภูมิภาค. โครงการจัดบริการแก่ผู้ป่วยทั่วไป (โอ.พี.ดี.) นอกเวลาราชการ. 2535 (เอกสารอัดสำเนา)
3. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองโรงพยาบาลภูมิภาค. บันทึกข้อความ ที่ สธ 0214/06/3128 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2535 เรื่อง โครงการจัดบริการแก่ผู้ป่วยทั่วไป (โอ.พี.ดี.) นอกเวลาราชการ. 2535 (เอกสารอัดสำเนา)
4. กระทรวงสาธารณสุข. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการจ่ายเงินเพิ่มพิเศษสำหรับแพทย์ ทันตแพทย์และเภสัชกร ที่ปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุข โดยไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัวและหรือปฏิบัติงานโรงพยาบาลเอกชน พ.ศ. 2536. (เอกสารอัดสำเนา)
5. กระทรวงสาธารณสุข. ข้อบังคับกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วย การจ่ายเงินค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ของหน่วย บริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานให้บริการคลินิกนอกเวลาราชการพ.ศ. 2538. (เอกสารอัดสำเนา)
6. กระทรวงสาธารณสุข. ข้อบังคับกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วย การจ่ายเงินค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติ ราชการในหน่วยบริการอื่นในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ช่วยปฏิบัติงานให้บริการคลินิก นอกเวลาราชการ พ.ศ. 2538. (เอกสารอัดสำเนา)
7. วรพันธ์ ลีสินธุ์โรภาส. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทันตกรรม ในคลินิกทันตกรรมนอกเวลาราชการ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก. รายงานผลการวิจัย, (1, 23). 2537
8. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการประสานการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลด้าน สาธารณสุข. แผนปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลด้านสาธารณสุข เรื่องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข. 2534. (เอกสารอัดสำเนา)
9. ญัตติ รังสินธุ์. แรงจูงใจของทันตแพทย์คู่สัญญาในการปฏิบัติงาน. รายงานผลการวิจัย. กองโรงพยาบาล ภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, (58). 2539

